УДК 355.233:378.091.3
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.105.19

Плаксін А. А., Курбатов А. А.

ПОСИЛЕННЯ ПРАКТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ВЗВО ДЛЯ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

Підготовка майбутніх офіцерів та військових фахівців є ключовим завданням системи вищої освіти в Україні. Враховуючи поточні виклики, пов'язані з військовими конфліктами, необхідно постійно адаптувати освітні програми для ефективної підготовки кадрів, здатних діяти в умовах стрімкої зміни бойового середовища. Сучасні бойові дії вимагають від військових не лише ґрунтовних теоретичних знань, а й високого рівня практичних навичок, зокрема в умовах гібридних загроз, кібербезпеки, використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) та управлінських систем. В змісті статті розглядаються актуальні проблеми та перспективи вдосконалення процесу підготовки військових спеціалістів, акцентується увага на інтеграції теоретичних знань і практичних навичок. Зміст дослідження охоплює аналіз наукових робіт щодо методики підготовки офіцерів в умовах постійної зміни військового середовища. Досліджено ефективність використання інноваційних технологій, таких як віртуальні тренажери, симулятори бойових дій, безпілотники, а також застосування інтерактивних методів навчання, які дозволяють створювати умови, наближені до реальних бойових ситуацій. Приділено увагу методам моделювання бойових ситуацій з використанням сучасних цифрових платформ для командного управління на тактичному рівні. Ключовими тенденціями, виявленими в дослідженні, є інтеграція теорії та практики, застосування новітніх технологій та симуляцій, а також постійне оновлення змісту навчальних програм у відповідь на зміну бойових умов і технологічних тенденцій.

Ключові слова: *практична складової змісту навчальних дисциплін військового спрямування, підготовка майбутніх офіцерів, підготовка фахівців спеціального призначення, якісь підготовки військових фахівців, віртуальні тренажери, симулятори бойових дій, безпілотники, інтерактивні методи навчання.*

Підготовка майбутніх офіцерів та військових фахівців є сьогодні однією з основних завдань системи вищої освіти в Україні. Вона забезпечує не лише засвоєння теоретичних знань, але й розвиток практичних навичок, що є критичними для ефективного виконання військових обов'язків. У сучасних умовах, коли військові дії стають все більш технологічно складними, а вимоги до військових фахівців постійно змінюються, питання підготовки кадрів стають ще більш актуальними.

Сучасний військовий конфлікт характеризується зміною традиційних бойових методів, що вимагає від військових фахівців здатність швидко реагувати на нові загрози та використовувати новітні технології. Враховуючи військову агресію, яку переживає Україна, а також зміни в міжнародній безпеці, необхідно адаптувати підготовку офіцерів до сучасних викликів. Це включає вивчення та застосування сучасних тактик і стратегій ведення війни, гібридних загроз, використання безпілотних літальних апаратів, кіберзагроз, а також стратегічного управління в умовах високих технологій. Майбутні офіцери повинні мати можливість ефективно працювати в умовах змінної, непередбачуваної та багатофакторної загрози.

З огляду на військову агресію, яку переживає Україна, а також зміни в міжнародній безпеці, необхідно адаптувати підготовку офіцерів до новітніх викликів. У цьому контексті важливою є проблема вдосконалення змісту навчальних дисциплін у військових вищих закладах освіти (ВЗВО), зокрема посилення практичної складової освітнього процесу. Це включає вивчення та застосування сучасних тактик і стратегій ведення війни, боротьби з гібридними загрозами, використання безпілотних літальних апаратів, кіберзагроз, а також стратегічного управління в умовах високих технологій.

Майбутні офіцери повинні мати можливість ефективно працювати в умовах змінної, непередбачуваної та багатофакторної загрози. Саме в цьому аспекті є посилення практичної складової підготовки у ВЗВО, щоб майбутні офіцери могли не лише опановувати теоретичними знаннями, але й набувати навичок, для оперативного реагування на зміни.

У власній науковій праці Брижатий Є. розглядає процес підготовки майбутніх офіцерів інженерних військ, зокрема моделювання навчання в контексті безперервної підготовки. Це є аспектом, який дозволяє створити умови для постійного вдосконалення навичок та знань військовослужбовців. Безперервна підготовка є актуальним трендом у військовій освіті, що відповідає вимогам сучасного світу, де військові операції стають більш складними [1, с. 26–31].

Зорій Я. досліджує особливості підготовки офіцерів запасу в умовах сучасних викликів, зокрема в контексті участі сил сектору безпеки та оборони в ООС. Науковець акцентує увагу на необхідності адаптації військової освіти до нових реалій бойових дій та підвищення рівня готовності кадрів до складних умов сучасних військових дій [2, с. 231–242].

Монографія «Система внутрішнього забезпечення якості вищого військового навчального закладу: особливості, умови розвитку» приділяє увагу питанням якості освіти у військових навчальних закладах. Автори описують систему внутрішнього забезпечення якості навчання, що включає етапи контролю, оцінювання та удосконалення освітнього процесу. У дослідженні пропонуються конкретні шляхи розвитку системи в умовах військової освіти, що є критично важливим для підготовки майбутніх офіцерів [3, с. 108].

Загальні методичні принципи організації роботи з особовим складом, що є невід’ємною складовою підготовки офіцерів у ВЗВО, подає у науковому доробку Петренко В. Автори аналізують методи і підходи до управління особовим складом, що дозволяють вивести ефективність навчання на новий рівень, зокрема в умовах обмежених ресурсів [4].

Рудинський В. розглядає інноваційні технології змішаного навчання, які поєднують традиційні методи з онлайн-платформами. Змішане навчання забезпечує інтенсивність та інтерактивність освітнього процесу, що дозволяє створити умови для формування компетенцій майбутніх офіцерів, особливо для фахівців спеціального призначення [5].

У наукових дослідженнях акцентується увага на інноваційних підходах до розвитку військової освіти, зокрема на важливості впровадження новітніх технологій та методик в освітній процес. Телелим В. подає критичний аналіз наявних проблем та можливі напрямки реформування системи військової освіти в Україні, зокрема в умовах сучасних загроз та викликів [6, с. 7–18].

Розгляд кіберосвіти в контексті оборони подано в доробку Телелима В., Даник Ю., Зінченко А. Автори наголошують, що кіберосвіта має велике значення в умовах швидко змінюваних технологій і необхідності забезпечення безпеки кіберпростору в Збройних Силах. Кіберосвіта стає важливою складовою частиною підготовки офіцерів, активні дії сучасної війни часто ведуться в кіберпросторі, і необхідно мати фахівців з відповідними знаннями та навичками [7].

Фурсенко О., Черновол Н., Бобрицька Г. досліджують використання математичних моделей бойових дій для підвищення професійної спрямованості викладання математики у ВЗВО. Це дозволяє студентам краще розуміти реальне застосування математичних знань у військовій сфері, що покращує їх підготовку [9, с. 64–69].

У посібнику Хорєв І. розглядає педагогічні підходи до організації навчання у ВЗВО, які сприяють підвищенню ефективності підготовки військових фахівців. Автор аналізує методи та техніку, які сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу, та пропонує шляхи удосконалення освітнього процесу [10].

Якименко І., Гапєєва О., Коваль В. розкривають роль інноваційних підходів у підготовці фахівців з роботи з персоналом, зокрема в контексті військової служби. Автори обговорюють важливість розвитку компетенцій, що дозволяють ефективно керувати людськими ресурсами у військових підрозділах, застосовуючи новітні технології [11, с. 443–445].

Підготовка майбутніх офіцерів та військових фахівців у системі вищої освіти України є важливою складовою забезпечення національної безпеки та оборони. Сучасні виклики, зокрема військова агресія, технологічні зміни у військовій сфері та нові загрози (гібридні війни, кіберзагрози), змушують систему військової освіти постійно удосконалювати процес підготовки майбутніх офіцерів, щоб відповідати сучасним вимогам.

Метою статті вважаємо здійснити огляд наукової літератури з досліджуваного питання, визначити основні тенденції та проблеми в освітньому процесі в умовах військового вищого закладу освіти (ВЗВО).

В контексті підготовки військових фахівців, ВЗВО мають надзвичайно важливе завдання – не тільки надавати теоретичні знання, але й забезпечити достатній рівень практичної підготовки майбутніх фахівців. Оскільки реальні умови бойових дій постійно змінюються, навчальні дисципліни мають бути адаптовані для максимальної ефективності підготовки військових спеціалістів. Для цього необхідно впроваджувати новітні методи, технології та підходи, які можуть бути інтегровані.

Аналіз наукових праць дозволяє виокремити основні тенденції в розвитку військової освіти, пов’язані з посиленням практичної складової, такі як: інтеграція теорії і практики, модернізація освітнього процесу, практична підготовка в умовах бойової готовності (див. рис. 1).

Рис. 1. Основні тенденції в розвитку військової освіти

Джерело: розроблено автором

Інтеграція теорії і практики передбачає необхідність не тільки теоретичних занять, а й проведення практичних занять, на яких майбутні офіцери зможуть набути навички командування, прийняття рішень, а також управління військовими підрозділами в умовах близьких до бойових. Це має забезпечуватися створенням необхідних умов для тренувань на полігонах, участі в міжнародних навчаннях та симуляціях [3].

Модернізація освітнього процесу. Це передусім комплексне, всебічне оновлення всіх ланок освітньої системи та всіх сфер освітньої діяльності ВЗВО відповідно до вимог сучасності за умов збереження та примноження кращих традицій вітчизняної та зарубіжної військової освіти. Це дозволяє створити максимально наближене до реальності середовище для практичної підготовки, що є місцем для розвитку оперативної готовності майбутніх офіцерів [5; 11].

Практична підготовка в умовах бойової готовності. Практична підготовка не повинна обмежуватися лише навчанням на полігонах чи тренажерах, а також включати реальні умови бойової готовності, де майбутні фахівці повинні самостійно взаємодіяти з військовою технікою, зброєю та бойовими засобами. Це дає можливість апробації знань, вмінь та навички в наближених до реальних умовах.

Попри значний прогрес у розвитку практичної складової навчання у ВЗВО, є низка проблем та викликів:

– недостатнє фінансування та матеріально-технічна база (ВЗВО стикаються з проблемою застарілої техніки та обмеженими ресурсами для створення сучасних тренажерних комплексів і полігонів);

– недостатня інтеграція з реальними військовими підрозділами (відсутність достатнього контакту між навчальними закладами та бойовими частинами зменшує можливості дієвого практичного навчання курсантів у реальних умовах служби);

– низька інтенсивність інновації та адаптації до сучасних вимог (враховуючи швидкий розвиток військових технологій та зміну характеру бойових дій, необхідно постійне оновлення навчальних програм, що включають нові технології, методи ведення бою та керування військовими підрозділами) [2].

Констатуємо те, що сучасний освітній процес у військових навчальних закладах потребує значних змін у зв'язку з актуальними вимогами військової служби та розвитку військових формувань України. В основі цих змін лежить концепція активна інтеграція теоретичних знань з практичними навичками, що дозволяє не тільки засвоїти предмети, але й отримати реальний досвід, необхідний для виконання службово-бойових (бойових) завдань.

Теоретичний аспект підготовки військових фахівців є надзвичайно успішним для забезпечення успішного виконання ними функціональних обов'язків у складних умовах сучасного бойового середовища. Теоретична підготовка є основою для формування знань і навичок, що мають допомогти військовому фахівцю впевнено приймати рішення, аналізувати отримані результати та ефективно керувати підрозділами в умовах невизначеності й високого ризику.

Важливо зазначити, що теоретичний аспект навчання має глибокий зв'язок з практичною діяльністю, хоча лише через гармонійне поєднання обох компонентів можна досягти високої якості підготовки військових фахівців.

Базова теоретична підготовка є необхідною для розуміння основної військової справи та бойового застосування сил. Вона охоплює широкий спектр дисциплін, які вимагають прийняття обґрунтованих рішень у різних умовах.

Наприклад, знання історії військових конфліктів, аналіз великих битв дозволяє майбутнім офіцерам зрозуміти, як змінювалися принципи ведення бойових дій, що стане основою для формування глибокого стратегічного мислення. Аналіз військових досвіду минулого дозволяє майбутнім командирам зрозуміти, як інші стратегії могли б вплинути на результат війни.

У ракурсі нашого дослідження особливого значення набуває інтеграція теоретичних знань з практичними навичками, оскільки реальні умови бойових дій постійно змінюються. Важливо, щоб майбутні офіцери були здатні швидко реагувати на нові виклики, загрози, ефективно використовувати сучасні технології, зокрема безпілотні літальні апарати, кіберзагрози та інші інноваційні засоби, які сьогодні активно використовуються на фронті.

В публікаціях присвячених військовій освіті, часто розглядається важливість практичної підготовки майбутніх офіцерів. Існують різні підходи до посилення практичної складової навчальних дисциплін, основним є поєднання теоретичних знань з реальними ситуаціями, що імітують бойові умови. Це дозволяє майбутнім офіцерам краще засвоїти матеріал та практично відпрацювати його в наближених до реальних умовах. У цьому контексті виникає необхідність впровадження новітніх методів та технологій, що дозволять максимально наблизити навчання до реальних бойових умов.

Розглянемо більш детально інтерактивні методи навчання, такі як: симулятори, цифрові платформи, тренажери тощо.

Моделювання бойових ситуацій та тренування на реальних локаціях є важливою складовою підготовки майбутніх військових фахівців. Вони забезпечують не тільки теоретичне розуміння тактики та стратегії, а й реальну практику в умовах, максимально наближених до бойових. В умовах швидко змінюваного сучасного військового середовища, де важливу роль забезпечують адаптивність, швидкість реагування та ефективність прийнятих рішень, цей метод навчання стає більш необхідним.

Моделювання бойових ситуацій – це процес створення симуляцій, які імітують різні аспекти бойових дій на полі бою. Використання таких моделей дозволяє відтворювати реальні бойові умови і дає можливість військовим фахівцям тренуватися в умовах, близьких до реальних, але без фізичного ризику [7].

Симулятор бойових дій VBS3 (Virtual Battlespace 3). Це потужний симулятор бойових дій, розроблений компанією Bohemia Interactive для військових навчальних закладів та організацій. Цей інструмент використовується для тренувань та підготовки військових за різними сценаріями, забезпечуючи максимально реалістичне середовище для навчання та практичної підготовки. Можемо виокремити особливості VBS3, такі як: створення реалістичного середовища (VBS3 створює віртуальний простір, максимально наближений до реальних умов бойових дій), симулятор відтворює різноманітні природні та урбаністичні ландшафти, кліматичні умови, а також техніку та зброю, що використовуються в реальних бойових ситуаціях. Це дозволяє курсантам тренуватися в умовах, які відображають реальні бойові завдання, не піддаючи їх фізичному ризику.

У сучасних військових діях безпілотні літальні апарати (БПЛА) займають все більш важливе місце. Вони використані не тільки для збору розвіданих, але й для проведення атак, моніторингу ситуації на фронті та виконання інших завдань. Тому аспектом підготовки майбутніх військових є навчання управлінню БПЛА, яке дозволяє відпрацьовувати навички без реального ризику для техніки.

Тренування з реальними БПЛА потребує значних фінансових витрат на паливо, обслуговування техніки та організацію польотів. Використання тренажерів значно знижує ці витрати, дозволяючи забезпечити високоякісну підготовку при мінімальних витратах. Проте особливо важливим є те, що робота з реальними БПЛА потребує не лише технічної майстерності, а й остаточної підготовки до роботи в екстремальних умовах, де кожна помилка може призвести до значних втрат.

Симулятори БПЛА дозволяють користувачам повністю зануритися в управління безпілотниками, що включають в себе різні аспекти, від пілотування до виконання бойових завдань. Віртуальне управління надає курсанту можливість відчути контроль за літальним апаратом у різних умовах – від спостереження до активного використання апарату в умовах виконання бойових операцій. Такі тренажери точно відтворюють маневри БПЛА, включаючи швидкість, висоту польоту тощо.

Наголосимо, що симулятори БПЛА можуть використовувати реалістичні бойові сценарії, в яких курсанти можуть удосконалити власні навички управління в різних ситуаціях. Це можуть бути атаки на визначені цілі, проведення розвідки, підтримка військових підрозділів або коригування вогню артилерії. Тренажери дозволяють моделювати умови, такі як зміни погодних умов, поява ворога, дії в умовах ворожих радіоелектронних перешкод тощо. Констатуємо те, що це сприяє розвитку здатності майбутніх офіцерів до прийняття швидких рішень у реальних бойових умовах, де кожен момент має вирішальне значення.

Таким чином, використання симуляторів БПЛА має стати компонентом у системі підготовки майбутніх військових фахівців, що уможливить освоєння важливих аспектів роботи з безпілотними технологіями та сформує необхідну професійну компетентність (ефективне використання БПЛА у реальних бойових умовах).

Сучасна військова підготовка потребує впровадження інноваційних технологій, які дозволяють максимально наблизити освітній процес до реальних бойових умов. Одним із таких інструментів є віртуальна реальність (VR) та доповнена реальність (AR). Використання цих технологій у навчанні курсантів має значний потенціал для покращення якості їхньої підготовки, дозволяючи відпрацьовувати складні тактичні завдання, маневри та реакцію в умовах, наближених до реальних бойових ситуацій. Віртуальність – це технологія, яка створює повне занурення користувачів у штучно створене реальне віртуальне середовище.

У військовому контексті це дозволяє курсанту повністю взаємодіяти з моделями бойової сцени, техніки, зброї та інфраструктури, що значно підвищує ефективність навчання. Виокремимо особливості використання VR у підготовці майбутніх військових фахівців, такі як: тренування в реальних умовах (VR дозволяє курсантам тренуватися в різноманітних бойових ситуаціях – від тактичних операцій до управління підрозділами в умовах міського бою або на полі бою), учасники можуть спостерігати за бойовими діями, коригувати власні стратегії та тактики, не покидаючи навчального центру.

Використання тренажерів бойових дій та тренажерів для БПЛА у підготовці майбутніх військових фахівців дозволяє значно підвищити якість навчання, наблизивши його до реальних бойових умов. Це дозволяє курсантам не тільки здобувати теоретичні знання, але й відпрацьовувати практичні навички в безпечних і контрольованих умовах, що є критичним для підготовки ефективних військових.

Цифрові платформи, що застосовуються для тактичного управління та навчання команд, мають стати обов’язковою частиною сучасної військової освіти. Вони дають можливість курсантам відпрацювати управлінські та командні навички в умовах, наближених до реальних бойових ситуацій. Однією з важливих складових таких платформ є системи командного управління (C4ISR – Command, Control, Communications, Computers, Intelligence, Surveillance and Reconnaissance), які забезпечують інтеграцію технологій для ефективного виконання бойових завдань та координації дій підрозділів.

Означена цифрова платформа розроблена для тактичного управління, що дозволяє відпрацьовувати важливі аспекти командного управління, такі як планування операцій, взаємодія підрозділів, координація дій та прийняття оперативних рішень. Ця система використовується для створення реалістичних бойових

сценаріїв, де курсанти можуть сприяти тренуванню на всіх етапах бойової операції. Завдяки означеній цифровій платформі, яка відображає тактичні карти, на яких нанесені реальні або змодельовані об'єкти, курсанти відпрацьовують планування бойових операцій та стратегій у реальних або змодельованих умовах, що максимально наближає тренування до реальних бойових ситуацій.

Тренажери для дій в умовах гібридної війни розроблені для підготовки військових до складних та змінених умов, характерних для таких конфліктів. Вони уможливлюють відпрацьовування навичок не тільки для традиційних бойових операцій, але й для ефективного реагування на нетрадиційні загрози, зокрема інформаційні війни, кібератаки [7].

Тренажери можуть відтворити різні сценарії гібридної атаки, зокрема складні положення з інформаційними, кіберзагрозами та диверсійними діями. Це забезпечує високий рівень реалістичності тренувань. Наприклад, використання симуляторів кіберзагроз для підготовки військових до можливих атак на військову техніку чи інфраструктуру. В таких тренажерах військові фахівці відпрацьовують знищення шкідливих програм, захист даних та знешкодження кіберзагрози в реальному часі.

Мобільні додатки для стратегії та командування дають можливість планувати та контролювати бойові дії за допомогою мобільних пристроїв, що значно полегшує управління в польових умовах. Ці додатки можуть включати різні інструменти для аналізу ситуації, операцій планування, координації підрозділів, забезпечення зв'язку між ефективними елементами військових сил, а також для отримання зворотного зв'язку. Наприклад, додаток для тактичного командування та управління (C4ISR) має можливості для створювати карт, координування переміщення підрозділів, збирання та аналізування даних з різних джерел (розвідка, безпілотники, сенсор), реагування на зміни у ситуації в режимі реального часу.

Наступним прикладом є додаток Commander's Mobile Training App – додаток, який дозволяє тренувати навички планування, реагування на динамічні зміни на полі бою та ефективного управління діями підрозділів під час активних бойових дій.

Мобільні додатки дозволяють курсантам мати постійний доступ до необхідної інформації та планів у будь-який час та в будь-якому місці. Це особливо важливо в умовах бойових дій, коли інформація повинна бути доступною і актуальною без необхідності використання складних та важких систем зв'язку.

Мобільні додатки дозволяють інтегрувати різні технології, такі як GPS-навігація, зв'язок з безпілотниками, отримання даних з сенсорів, що значно підвищує здатність до виконання завдань. Наприклад, використання додатків, які працюють у парах з безпілотниками, дають можливість утримувати розвіддані в реальному часі.

Використання мобільних додатків дозволяє знизити витрати на навчання та операції, замінюючи традиційні методи тренувань в умовах реального бою, що часто пов'язано з великими витратами та ризиками.

В умовах сучасних військових операцій, де використані новітні технології та автоматизовані системи, роль роботизованих технологій у підготовці військових фахівців є важливою. Особливо це стосується таких військових фахівців, які є відповідальними за реалізацію основних видів бойового забезпечення, які мають складні завдання, пов'язані з розмінуванням, будівництвом інфраструктури, ліквідацією наслідків бойових дій та забезпеченням інженерного забезпечення військових операцій. Тренування цих фахівців із використанням роботизованих систем дозволяє значно підвищити ефективність навчання, знизити ризики для курсантів та підвищити їх навички в реальних умовах.

Роботизовані системи є високотехнологічними платформами, які можуть виконувати різноманітні функції в навчанні та підготовці військових фахівців. Ці системи можуть імітувати реальні бойові ситуації та небезпеки, з якими можуть стикнутися командири підрозділів під час виконання бойових завдань, включаючи розмінування та ліквідацію вибухонебезпечних об'єктів. Вони забезпечують безпечне та ефективне навчання без фізичних ризиків для життя. Наприклад, тренажери для розмінування "MRV" (Mine Detection Robots) – роботизована система, яка дозволяє курсантам навчатися виявляти та знешкоджувати вибухонебезпечні об'єкти, використовуючи роботи для дистанційного управління.

Висновки. Використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх військових фахівців є ключовим фактором для адаптації освітнього процесу до вимог сучасних бойових дій. Завдяки інтеграції новітніх технологій, таких як віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR), симулятори бойових дій, мобільні додатки та роботизовані системи, значно підвищується якість навчання курсантів.

Інноваційні технології дозволяють створити максимально реалістичні умови для тренувань, знижуючи ризики для життя і здоров'я курсантів під час навчання, а також зменшити витрати на матеріально-технічне забезпечення. Тренажери та симулятори, що імітують бойові ситуації, дозволяють курсантам відпрацьовувати навички прийняття рішень, тактичного планування та командування в умовах, максимально наближених до реальних бойових умов. Використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) та цифрових платформ для командування надають можливість курсантам отримати досвід роботи з новітніми військовими технологіями.

Інтеграція теоретичних знань із практичними навичками через ці технології дозволяє курсантам швидше адаптуватися до реальних бойових умов. Водночас психологічна підготовка, тренування стресостійкості та здатності до прийняття рішень у надзвичайних ситуаціях також стають елементом цього процесу.

Таким чином, інноваційні технології в підготовці майбутніх військових фахівців відіграють важливу роль в удосконаленні їх навичок, зменшенні витрат, підвищенні ефективності навчання та забезпеченні максимальної безпеки під час тренувань. Це дозволяє підготувати військових фахівців, які здатні ефективно діяти в умовах сучасної війни та швидко адаптуватися до змін, що є сучасною необхідністю.

Використана література:

1. Брижатий Є. І. Моделювання процесу підготовки майбутніх фахівців інженерних військ в системі безперервної підготовки. *Вісник Національного університету оборони України.* 2013. Вип. 1. С. 26–31.
2. Зорій Я. Підготовка майбутніх офіцерів запасу в закладах вищої освіти: сутність та особливості організації в умовах участі Збройних Сил України в операції Об’єднаних сил. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки.* 2018. № 3. С. 231–242.
3. Медвідь М., Медвідь Ю., Ктіторов М. Система внутрішнього забезпечення якості вищого військового навчального закладу: особливості, умови розвитку : монографія. Київ : КІНГУ, 2023. 108 с.
4. Організація та методика роботи з особовим складом : підручник / В. М. Петренко та ін. Суми, 2020. 414 с.
5. Рудинський В. Використання технологій змішаного навчання у ВЗВО: особливості формування готовності майбутніх фахівців спеціального призначення до професійної діяльності. *Освітологічний дискурс*. 2024. № 1. С. 151–163.
6. Телелим В. М., Приходько Ю. І. Військова освіта: актуальні проблеми інноваційного розвитку. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. Вип. 51. С. 7–18.
7. Телелим В. М., Даник Ю. Г., Зінченко А. О. Кіберосвіта у сфері оборони. Наука і оборона. 2018. № 4. С. 35–42.
8. Телелим В. М., Приходько Ю. І. Проблемні питання подальшого розвитку системи військової освіти. *Вісник Національного університету оборони України*. 2012. Вип. 5. С. 134–140.
9. Фурсенко О., Черновол Н., Бобрицька Г. Математичні моделі бойових дій як засіб вдосконалення професійної орієнтованості викладання математичних дисциплін у ВЗВО. *Фізико-математична освіта*. 2024. Т. 39. № 1. С. 64–69.
10. Хорєв І. О. Педагогічні основи забезпечення ефективності підготовки військових фахівців у вищих закладах освіти : навч. метод. посіб. Київ : ВГІ НАОУ, 2000. 60 с.
11. Якименко І., Гапеєва О., Коваль В. Інноваційні технології у підготовці фахівців по роботі з персоналом. *Педагогічні науки.* 2019. № 1 (16). С. 443–445.

References:

1. Bryzhatyi Ye. I. (2013). Modeliuvannia protsesu pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv inzhenernykh viisk v systemi bezperervnoi pidhotovky [Modeling the training process of future specialists in engineering troops within the continuous training system]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 1. S. 26–31 [in Ukrainian].
2. Zorii Ya. (2018). Pidhotovka maibutnikh ofitseriv zapasu v zakladakh vyshchoi osvity: sutnist ta osoblyvosti orhanizatsii v umovakh uchasti Zbroinykh Syl Ukrainy v operatsii Obiednanykh syl [Preparation of future reserve officers in higher education institutions: essence and organizational features under the participation of the Armed Forces of Ukraine in the Joint Forces Operation]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy.* Seriia : Pedahohichni nauky, 3. S. 231–242 [in Ukrainian].
3. Medvid M., Medvid Yu., Ktitorov M. (2023). Systema vnutrishnoho zabezpechennia yakosti vyshchoho viiskovoho navchalnoho zakladu: osoblyvosti, umovy rozvytku [The internal quality assurance system of higher military educational institutions: features and development conditions]. Kyiv, [n. p.]. S. 108 [in Ukrainian].
4. Orhanizatsiia ta metodyka roboty z osobovym skladom : pidruchnyk [Organization and methodology of working with personnel: textbook] / Petrenko V. M., Liapa M. M., Lehan’kov I. V., et al. (2020). Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet. 414 s. [in Ukrainian].
5. Rudynskyi V. (2024). Vykorystannia tekhnolohii zmishanoho navchannia u VVNZ: osoblyvosti formuvannia hotovnosti maibutnikh fakhivtsiv spetsialnoho pryznachennia do profesiinoi diialnosti [The use of blended learning technologies in higher military institutions: features of readiness formation for future special-purpose professionals]. *Osvitolohichnyi dyskurs*, 1. S. 151–163 [in Ukrainian].
6. Telelym V. M., Prykhodko Yu. I. (2016). Viiskova osvita: aktualni problemy innovatsiinoho rozvytku [Military education: pressing issues of innovative development]. *Zbirnyk naukovykh prats Viiskovoho instytutu Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka,* 51. S. 7–18 [in Ukrainian].
7. Telelym V. M., Danyk Yu. H., Zinchenko A. O. (2018). *Kyberosvita u sferi oborony* [Cyber education in the field of defense]. Nauka i oborona, 4. S. 35–42 [in Ukrainian].
8. Telelym V. M., Prykhodko Yu. I. (2012). Problemi pytannia podalshoho rozvytku systemy viiskovoi osvity [Problematic issues of further development of the military education system]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy*, 5. S. 134–140 [in Ukrainian].
9. Fursenko O., Chernovol N., Bobrytska H. (2024). Matematychni modeli boiovykh dii yak zasib vdoskonalennia profesiino oriientovanosti vykladannia matematychnykh dystsyplin u VVNZ [Mathematical models of combat as a means of improving the profession-oriented teaching of mathematical disciplines in higher military institutions]. *Fizyko-matematychna osvita*,39 (1). S. 64–69 [in Ukrainian].
10. Khorev I. O. (2000). Pedahohichni osnovy zabezpechennia efektyvnosti pidhotovky viiskovykh fakhivtsiv u vyshchykh zakladakh osvity [Pedagogical bases of ensuring the efficiency of training military specialists in higher education institutions]. Kyiv : VHI NAOU. 60 s. [in Ukrainian].
11. Yakymenko I., Hapieieva O., Koval V. (2019). Innovatsiini tekhnolohii u pidhotovtsi fakhivtsiv po roboti z personalom [Innovative technologies in the training of personnel specialists]. *Pedahohichni nauky*,1 (16). S. 443–445 [in Ukrainian].

A. Plaksin, A. Kurbatov. Enhancing the practical component of training future officers in military higher education institutions for conducting combat operations.

The training of new officers and military guards plays a crucial role in addressing the key tasks of Ukraine's defense system. Modern military education requires constant adaptation of training programs to meet the demands of the rapidly evolving

security environment. Today's combat operations heavily rely not only on solid theoretical foundations but also on advanced practical skills, especially in the context of hybrid threats, cybersecurity challenges, and the rapid development of unmanned aerial vehicles (UAVs) and management systems.

This article delves into the pressing issues and future prospects of training military specialists, emphasizing the importance of integrating theoretical knowledge with practical application. The research methodology includes an analytical review of existing scientific works and current training methods for officers in a dynamically changing military environment. A significant focus is placed on the effectiveness of innovative technologies, such as virtual and combat simulators, drones, and interactive training systems, which enhance situational awareness and provide realistic combat scenarios.

Furthermore, the study highlights the role of digital platforms for command and control, exploring their capacity to simulate complex combat situations and decision-making processes. Key trends emerging from the research include the blending of theory and practice, the incorporation of cutting-edge technologies and simulations, and the continuous modernization of initial training programs to align with the shifting realities of warfare and technological advancements.

This analysis underscores the need for a systemic approach to the professional development of military personnel, ensuring readiness to meet contemporary and future challenges effectively.

Key words: *practical warehouse position of the initial disciplines of military directives, training of future officers, training of special duty guards, as well as training of military guards, virtual simulators, combat simulators, drones, interactive training methods.*

UDC 378.016:070-051](477)
DOI https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.105.20

Khomenko A. O.

A COMPARATIVE ANALYSIS OF JOURNALISM CURRICULA AT UKRAINIAN UNIVERSITIES

This article presents a comprehensive analysis of the bachelor's degree programs in Journalism at leading Ukrainian universities, including Sumy State University, Lviv Polytechnic National University, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ivan Franko National University of Lviv, and Borys Grinchenko Kyiv University. The study focuses on assessing the alignment of educational curricula with the rapidly evolving demands of the labor market, which is being significantly transformed by digitalization and the development of artificial intelligence (AI) technologies.

Particular attention is given to the expectations of media industry employers regarding the digital competencies of future journalists, especially their ability to apply AI tools in professional practice. The research findings indicate that the current curricula only partially meet the challenges of the modern information society. There is limited integration of disciplines related to advanced digital technologies, a lack of systematic training in AI-based tools for journalism, and insufficient involvement of media practitioners in the educational process. The study also reveals a pressing need for continuous professional development of academic staff to ensure the relevance of educational content and the formation of industry-relevant competencies among students.

Based on the analysis, the article proposes several recommendations for modernizing journalism education: introducing courses on artificial intelligence, digital storytelling, data analytics, and multimedia content management; strengthening collaboration with industry professionals; and implementing continuous training programs for educators. These measures are expected to enhance the competitiveness of graduates in the global job market and prepare them for effective work amid the dynamic transformations of the media landscape.

Key words: *higher education, journalism education, curriculum, artificial intelligence, digital transformation, labor market, media industry, professional competencies.*

(статтю подано мовою оригіналу)

The rapid development of digital technologies, in particular artificial intelligence (AI), is transforming all spheres of public life, including journalism and the system of training future media professionals. A modern journalist functions in a multichannel, highly competitive information environment, where efficiency, analytical skills and technological flexibility are becoming key components of professional activity. Therefore, the issue of integrating digital literacy components, including the study of artificial intelligence, into the content of journalism education programmes is of particular relevance.

The relevance of the study is driven by the need to critically assess the extent to which existing bachelor's degree programmes in journalism at Ukrainian universities meet the challenges of digital transformation. At the same time, modern employers' requirements increasingly include mastery of automated information processing tools, big data analytics, digital storytelling and multimedia content, which creates a demand for new educational approaches.

The purpose of the article is to provide a comprehensive analysis of the content of journalism curricula in leading Ukrainian higher education institutions through the prism of modern digital challenges, in particular the